

Skildring av Gripsholm

Återutgivning av text från 1883

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Skildring
av Gripsholms slott.
Återutgivning av text från 1883

av "R-n"

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-604-4

Copyright © 2020 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Den här e-boken handlar om ett av landets vackraste slott, Grips-
holms slott i Mariefred.

Här får du en kortfattad historik över slottet och dess många ägare
genom århundradena.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1883 i tidskriften
”Läsning i hemmet för hvar dag i året. Illustrerad svensk familje-
bok” med rubriken ”Gripsholm”.

Texten publicerades under signaturen ”R—n” som användes av Jo-
han Magnus Rosén (1806–1885).

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den
mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi
kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

I den här e-boken publicerar vi originalets text ordagrant och helt
utan ändringar, alla namn, uttryck och till och med felstavningar
har behållits.

Skildring av Gripsholm år 1883

Den här texten publicerades ursprungligen år 1883 i tidskriften "Läsning i hemmet för hvar dag i året. Illustrerad svensk familjebok" med rubriken "Gripsholm". Texten publicerades under signaturen "R—n" som användes av Johan Magnus Rosén (1806–1885).

Gripsholm har historiska anor från medeltiden, ehuru de äldsta delarne af det n. v. slottet icke äro äldre än från den första Vasakonungens tid. I början af augusti 1537 lät nämligen Gustaf den förste lägga grunden till Gripsholms slott, för hvars uppförande han inkallat en byggmästare Henrik von Cölen. Slottet blef dock ej färdigt under Gustafs dagar, utan först under hans söners regeringstid, ehuru det sedermera på många sätt blifvit tillbyggt och förändradt. Emellertid synes konung Gustaf varit synnerligt belåten med bygnaden sådan den befans i hans tid, ty han invigde den med stora högtidligheter, till hvilka alla rikets råd och de förnämsta af adeln voro bjudne. Festligheterna varade i fjorton dagar och utmärkte sig, utom genom den öfverflödiga välfägnaden, af allehanda lekar och förlustelser, i synnerhet omtalas en aftonmåltid, dervid konung-

en sjelf inbar dryckesvarorna och drottningen konfekten, såsom synnerligen festlig.

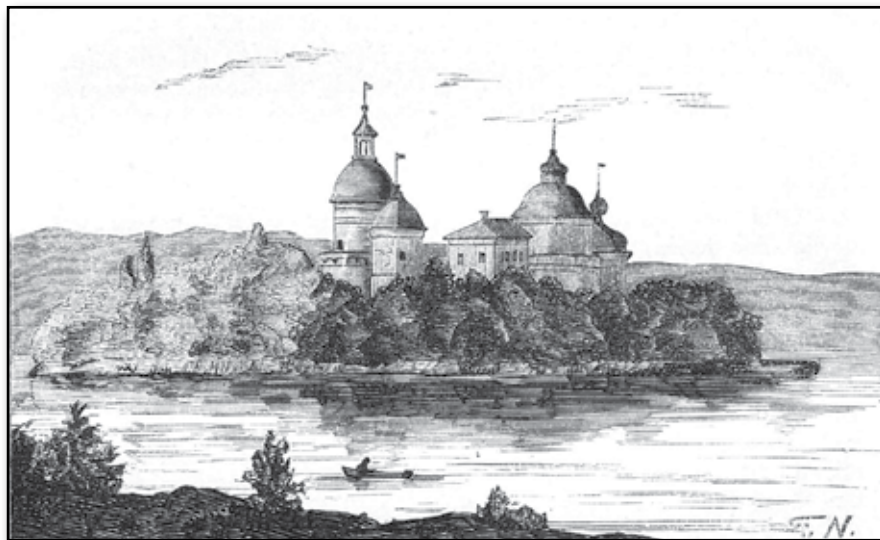
Ofta när konungen sedan ville lätta regeringsbekymrens börda och hvila några dagar, begaf han sig till Gripsholm; till och med det sista året han lefde, tillbragte han en del af februari månad härstädes.

Efter hans död blef Gripsholm för en tid ett slags statsfängelse. Hertig Johan hölls här i fångenskap af sin broder Konung Erik i fyra år ifrån 1563 till 1567, och sedan bladet vändt sig och Johan bestigit tronen, satt den afsatte konung Erik här såsom fånge ifrån 1571 till 1573. Anmärkas bör att sägnerna om de fångnes hårda behandling äro aldeles grundlösa, och är det ådagalagt, att både Johan och Erik på allt sätt bemöttes såsom det anstod deras kungliga börd. Under Gustaf den förstes tid hade biskoparne Magnus Sommar och Botvidus Sunonis varit insatta på Gripsholm 1553. År 1599 öppnade sig Gripsholms fängelseportar för den afsatte ärkebiskopen Abrahamus Angermannus och höllos för honom tillslutna till hans död 1607. De fyra riksråden, som halshöggos i Linköping 1600, sutto här en tid under deras fångenskap; öfverste Arvid Stålarms dog här af ålder och sjukdom, och Hogenschild Bielke satt här från 1602 till 1605, då han fördes till Stockholm för att böja sin nacke under bödelssvärdet.

Vid arfskiftet efter Gustaf I tillföll Gripsholm hertig Carl, hvilken såsom konung gaf det till morgongåfva åt sina gemåler. Det tillföll sedermera hertig Carl Filip, blef enkesäte åt Gustaf II Adolfs gemål, Maria Eleonora; kom sedermera till arfprinsen Carl Gustaf, hvilken 1654 lemnade det till sin gemål. År 1744 fick Lovisa Ulrika det till enkesäte, ehuru det sedermera utbyttes mot Svartsjö kungsgård. År 1773 kom Gripsholm under Gustaf III:s ego. Slottet hade under de förra innehafvarnes tid undergått flera betydliga förändringar och

äfvén här och der blifvit tillbygdt; men Gustaf III satte det i fullkomligt stånd. En flygelbyggnad uppfördes; rummen målades, tapetsrades samt möblerades med smak och prakt. Hit begaf sig konungen ofta med sitt lysande hof då torneringar, skådespel, gästabud och maskerader aflöste hvarandra i oupphörlig vexling.

Konung Gustaf IV Adolf besökte äfvén understundom Gripsholm och gaf der fester, förmodligen utan aning om, att han, en dag stött från Sveriges tron, här skulle tillbringa en tid som statsfånge. Han blef nämligen med sin gemål och barn hitförd efter regementsförändringen 1809 samt qvarhållen tills han med sin familj fördes ur landet. I senare tider har Gripsholm vunnit ett större intresse och värde genom den ypperliga tafvelsamling, som der tid efter annan blifvit sammanbragt och väl ordnad. Konung Oscar I lät öka porträttens antal med Gustaf IV Adolfs, som förut saknades; riksmarskalken, grefve Fleming, samt excellensen, friherre Stierneld medverkade under sin lifstid betydligt till samlingens ökande, så att slottet nu genom sitt målningssalleri blifvit lika dyrbart för konstens vänner, som det är kärt för hvar och en, som älskar sitt fosterlands minnen.

Gripsholms slott.

Viktiga ord och personer

Angermannus, Abraham.

[1540–1607] Svensk präst och ärkebiskop. Tjänstgjorde som ärkebiskop från 1593 tills 1599. Avsattes som ärkebiskop för att ha utfört kröningen av Sigismund, och sattes därefter i fängelse.

Bielke, Hogenskild.

[1538–1605] Svensk friherre och riksråd. Var en av landets mäktigaste personer. Avrättades för förräderi år 1605.

von Cöllen, Henrik.

[ca 1500–1570] Tysk murmästare. von Cöllen var verksam i Sverige under större delen av sin karriär och arbetade framför allt med slott, bland annat Gripsholms slott, Kalmar slott och Stockholms slott.

Kung Erik.

[1533–1577] Svensk kung mellan 1560–1568 under namnet Erik XIV. Var son till Gustav Vasa och avsattes sedan brodern Johan III gjort uppror. Förgiftades med arsenik efter nio års fångenskap.

Fleming, Claes Adolph.

[1771–1831] Svensk militär, politiker, riksmarskalk och greve.

Fleming tjänstgjorde vid hovet och var en av Gustav IV Adolfs närmaste vänner. Var ledamot av Svenska akademien och Vetenskapsakademien.

Hertig Carl Filip.

[1601–1622] Svensk prins och hertig av landskapen Södermanland, Närke och Värmland. Bror till Gustav II Adolf. Var nära att bli tsar av Ryssland. Avled efter en kort tids sjukdom efter att ha deltagit i erövringen av Riga 1621.

Gustaf den förste

[1496–1560] Gustav Vasa var kung av Sverige från 1523 till sin död 1560. Gustav Vasa är en av de mest inflytelserika kungarna i svensk historia. Gustav införde arvsmonarkin i Sverige och reformerade kyrkan. Många menar att Vasa skapade den moderna svenska nationalstaten.

Gustaf III.

[1746–1792] Gustav var svensk kung från 1771 till sin död 1792. Genomförde en statskupp 1772 som återinförde det kungliga enväldet i Sverige. Är en av de mest kulturintresserade svenska kungarna i historien och kallas ofta för "Teaterkungen". Instiftade Svenska Akademien och lät bygga Kungliga Operan samt Drottningholms slottsteater. Mördades av Jacob Johan Anckarström vid ett attentat 1792.

Gustaf IV Adolf.

[1778–1837] Svensk kung från pappan Gustav III:s död 1792 tills han avsattes vid en oblodig kupp 1809. Flyttade runt mellan flera länder i Europa innan han avled på ett värdshus i Schweiz efter

ett slaganfall.

Hertig Johan.

[1537–1592] Svensk kung under namnet Johan III från 1568 tills sin död 1592. Var son till Gustav Vasa samt far till Polens kung Sigismund. Fängslades av sin bror, kung Erik XIV, och tillbringade flera år i husarrest i Gripsholms slott. Tog makten genom ett uppror och lät senare avrätta sin bror.

Hertig Carl.

[1550–1611] Kung av Sverige under namnet Karl IX från 1604 till sin död 1611. Var son till Gustav Vasa, bror till Johan III och halvbror till Erik XIV. Var inblandad i flera maktstrider och lät avrätta ett stort antal fiender inom adeln. Var också inblandad i fyra olika krig, bland annat mot Ryssland, Danmark och Polen.

Arvprinsen Carl Gustaf.

[1622–1660] Karl var svensk kung från 1654. Är mest känd för tåget över Stora Bält som gjorde att Bohuslän och Skåne blev svenska. Var gift med Hedvid Eleonora. Karl avled efter en kort tids sjukdom. Hans namn skrivs i dag Karl X Gustav.

Lovisa Ulrika.

[1720–1782] Svensk drottning under åren 1751–1771 under äktenskapet med kung Adolf Fredrik. Lovisa Ulrika var dotter till den preussiske kungen Fredrik Vilhelm I. Hon försökte år 1751 genomföra en statskupp som skulle ge mer makt åt kungen.

Maria Eleonora.

[1599–1655] Svensk drottning från sitt giftermål med Gustav II

Adolf i november 1620 tills hans död 1632. Var mor till drottning Kristina.

Oscar I.

[1799–1859] Svensk och norsk kung från 1844 tills sin död år 1859. Var en av landets mest inflytelserika kungar och gjorde stora insatser inom lagstiftning, rättsskipning, näringsliv, skola och när det gäller skatter. Oskar var far till de båda blivande kungarna Oscar II och Karl XV. Hans namn skrivs i dag både som "Oscar I" och "Oskar I".

Rosén, Johan Magnus.

[1806–1885] Svensk tonsättare, journalist och författare. Rosén arbetade som journalist och utrikeskorrespondens för många av landets största tidningar, bland annat Aftonbladet och Göteborgs handels- och sjöfartstidning. Några av hans mest kända böcker är "Rabulistens resa" (1838), "Den fria kärleken; framtidsroman" (1840) och "Konsten att fria" (1856).

Sommar, Magnus.

[1480–1543] Svensk politiker, biskop och munk. Var biskop från 1522 tills 1536 då han blev avsatt och fängslad för delaktighet i en mordkomplott mot kung Gustav Vasa. Efter en tid i fängelse tillbringade han resten av sitt liv i kloster. Hans namn skrivs ibland även Magnus Olofsson Sommar och Måns Sommar

Stierneld, Adolf Ludvig.

[1755–1835] Svensk militär, politiker och friherre. Var bland annat kammarherre hos drottning Sofia Magdalena. Var i många år ståthållare på Gripsholms slott och arbetade mycket med den

omfattande porträttsamlingen. Avslöjades efter sin död som en landets största förfalskare av historiska dokument.

Stålarb Eriksson d y, Arvid .

[ca 1530–1620] Finlands-svensk överste. Var ståthållare i Finland men greps av hertig Karl och dömdes till döden. Benådades men sattes senare i fängelse i Gripsholm igen där han dog 1620.

Sunonis, Botvidus.

[död 1562] Svensk präst och biskop. Var biskop i Strängnäs 1536–1555 samt 1561–1562. Sattes i fängelse av Gustav Vasa eftersom han motsatte sig kungens äktenskap med Katarina Stenbock. Hans namn stavas i dag Botvid Sunesson.

*Om du gillade den här e-boken
så kolla in våra deckare:*

- *Sherlock Holmes*
- *Filip Collin*
- *Leo Carrington*
- *Asbjörn Krag*
- *Auguste Dupin*
- *Dick Donovan*

Mer info: www.klassiskadeckare.se